

Op weg naar nieuwe kerndoelen voor het taalonderwijs

Leraren werken samen aan voorstellen voor een nieuw curriculum

Dit jaar buigen negen ontwikkelteams van Curriculum.nu zich over de vraag wat leerlingen in het primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo) moeten kennen en kunnen. In dit artikel beschrijven Joanneke Prenger en Jantien Smit dit ontwikkeltraject en vertellen vijf po-leraren uit het ontwikkelteam Nederlands over hun ervaringen en hun wensen voor het taalonderwijs van de toekomst.

Joanneke Prenger en **Jantien Smit** zijn leerplanontwikkelaars taal in het basisonderwijs bij SLO. Joanneke is vanuit die functie als inhoudelijk adviseur bij het ontwikkelteam Nederlands betrokken.

Binnen het traject Curriculum.nu beantwoorden de ontwikkelteams de vraag wat er tot het curriculum zou moeten behoren. Elk team bestaat uit minimaal twaalf leraren uit primair en voortgezet onderwijs en twee schoolleiders uit beide sectoren, die zichzelf voor dit spannende en ambitieuze traject hebben aangemeld en via een selectieprocedure zijn uitgekozen. In vijf sessies van drie opeenvolgende dagen gaan de ontwikkelteams met hun opdracht aan het werk. Aan elk ontwikkelteam zijn bovendien ongeveer negen scholen verbonden die actief betrokken zijn bij het desbetreffende leergebied: de ontwikkelscholen. De leraren van deze ontwikkelscholen geven feedback op de tussenproducten van het leergebied waar ze aan verbonden zijn, maar vragen ook aan ouders en leerlingen naar hun mening over de tussenproducten.

Het ontwikkelteam Nederlands

Simone Westra, Marit Tuik, Jetty de Jong, Lucienne Rijks en Marit van der Meulen zijn vijf van de twaalf leraren uit het ontwikkelteam Nederlands en zijn allemaal werkzaam in het basisonderwijs. Ze vertellen dat ze met verschillende ambities het traject zijn ingestapt.

Lucienne vertelt dat ze op de netwerkdag van het Landelijk Netwerk Taal voor het eerst hoorde over het traject Curriculum.nu en dat ze meteen enthousiast was. *“Dezelfde avond bekeek ik de website en de doelen die daarop stonden overtuigden me: hier zou ik heel graag aan meewerken! Als taal- en leescoördinator blijf ik graag op de hoogte van de nieuwste inzichten in het vakgebied, om zo het beste onderwijs te kunnen geven. Toen bleek dat ik was geselecteerd, was ik dan ook erg blij en ook heel trots!”* Ook Marit van der Meulen heeft



Lucienne Rijks



Simone Westra



Jetty de Jong



Marit Tuik



Marit van der Meulen



FOTO: MOREL FOTOGRAFIE



Het ontwikkelteam Nederlands op de startdag van Curriculum.nu.

zo'n inhoudelijke drive: "Ik wil heel graag mijn steentje bijdragen aan rijker taalonderwijs voor alle kinderen. Taal speelt zo'n centrale rol in de ontwikkeling van kinderen. Ik heb de afgelopen jaren zelf mogen ervaren in mijn klassen wat zinvol en thematisch taalonderwijs doet met de motivatie, leerhouding, persoonlijke ontwikkeling en resultaten van leerlingen. Ik wil heel graag meer leerlingen bereiken dan alleen mijn eigen klas."

Inmiddels is het ontwikkelteam een echt team geworden. Marit Tuik vertelt dat ze toen ze zich aanmeldde in ieder geval hoopte samen te kunnen werken met andere mensen met een passie voor de Nederlandse taal en het onderwijs. "Dat is gelukt. We inspireren elkaar enorm." "Klopt", voegt Marit van der Meulen toe, "het zijn veertien leerkrachten die op alle niveaus, en elk met hun eigen kwaliteiten en kennis, de taalontwikkeling van alle leerlingen een warm hart toe dragen."

Samen een visie op het leergebied ontwikkelen

Elk ontwikkelteam is tijdens de eerste ontwikkel sessie begonnen met het formuleren van een visie op het eigen leergebied: wat is van belang in dat leergebied, welke inhoud zou aan de orde moeten komen en wat is de positie van het leergebied?

Op een inspirerende locatie, het Kinderboekenmuseum in Den Haag, is het ontwikkelteam

Nederlands aan de slag gegaan met het formuleren van een conceptvisie op het vak. Tijdens de eerste kennismaking bleek al gauw dat de wensen niet veel van elkaar verschilden. Simone: "Iedereen zit er vanuit zijn eigen praktijk, maar ik vond het erg leuk om te merken dat het niet uitmaakt of je in het SBO lesgeeft of in 6 VWO: we willen eigenlijk grotendeels hetzelfde en dat is mooi." Zo zijn ze het er allemaal over eens dat het taalonderwijs van de toekomst er minder verkaveld uit moet zien. Jetty: "Taalonderwijs moet gaan over een doorlopende taalontwikkeling, en dat bereik je niet door losse elementen naast elkaar te zetten."

Volgens het ontwikkelteam kan het taalonderwijs door meer samenhang – zowel binnen het vak als mét andere vakken – betekenisvoller worden voor leerlingen. Simone: "Waar ik erg blij mee ben in onze visie: rijk taalaanbod, betekenisvolle context, samenhang, interactief, dat je plezier aan taal kunt beleven en dat leerlingen alle mogelijkheden krijgen om zich vanuit individuele talenten, interesses en leerbehoeften te ontwikkelen." Ook Lucienne benadrukt die focus op ontwikkeling: "We hebben steeds gezegd: de ontwikkeling van de leerling staat centraal, of je nu een beroepsgerichte leerweg volgt, een kleuter bent of op het vwo zit, het aanbod Nederlands moet aansluiten bij de fase waarin je zit." Marit Tuik sluit zich daar bij aan: "Ik ben erg blij dat we aandacht besteden

Dit jaar buigen negen ontwikkelteams van Curriculum.nu zich over de vraag wat leerlingen in het primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo) moeten kennen en kunnen. Ze werken aan voorstellen voor een nieuw curriculum, die april 2019 aan de minister worden aangeboden. Op basis daarvan zullen de kerndoelen en eindtermen voor het funderend onderwijs worden geactualiseerd, ook voor het leergebied Nederlands.



Tijdens de eerste ontwikkelsessie deelde het ontwikkelteam Nederlands inspirerende publicaties met elkaar.

aan kansengelijkheid en samenhang. Op de school waar ik werk zijn persoonsvorming en socialisatie erg belangrijk en ik ben blij dat dat ook prominent in de visie zit."

Ook heeft het ontwikkelteam veel gepraat over de waarde van literatuur en verhalen voor leerlingen. Marit van der Meulen: "Het stuk over de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen aan de hand van literatuur vind ik erg waardevol." Het ontwikkelteam bepleit dan ook een stevige plek voor literatuur en verhalen in het curriculum.

Feedback is onmisbaar

Een week na deze driedaagse is de conceptvisie voor het leergebied Nederlands het land ingestuurd en is de eerste consultatiefase begonnen. In zón consultatiefase (die vier tot vijf weken duurt) delen de ontwikkelteams de tussenproducten op de website Curriculum.nu en gaan ze actief het land in om inbreng en reacties te verzamelen bij ontwikkelscholen, leraren, lerarenopleiders, experts, vakverenigingen, wetenschappers en anderen. Dit hebben ze gedaan aan de

hand van opgestelde consultatievragen, bedoeld om de visie aan te scherpen en te verhelderen, zoals 'Doet deze visie recht aan de ontwikkeling en kansen van iedere leerling?' en 'Doet de visie recht aan de recente vakinhoudelijke en wetenschappelijke inzichten?'

Verschillende partijen hebben tijdens de consultatiefase feedbacksessies georganiseerd om met hun achterban in gesprek te gaan over de conceptvisie van het leergebied Nederlands. Het ontwikkelteam Nederlands heeft veel van deze consultatiesessies bijgewoond. Marit Tuik: "Na het schrijven van de visie, was ik eerst tevreden. Maar zoals het bij alle teksten die je schrijft gaat: na alle ontvangen feedback zou ik het liefst alles herschrijven". Marit van der Meulen: "Tijdens de consultatiefase heb ik ontzettend mooie, onderwijsinhoudelijk sterke gesprekken gevoerd met verschillende mensen, van wetenschappers tot schoolopleiders en lectoren. In elk gesprek kwam naar voren dat we met onze visie nog meer lef mogen tonen en echt een statement mogen maken." De ontwikkelteamleden zijn allemaal blij met de betrokkenheid uit het veld. Lucienne: "Het is erg mooi om dit met verschillende leraren te kunnen doen, maar tegelijkertijd is de feedback van allerlei partijen met kennis en kunde voor ons echt onmisbaar. Dat hebben we echt nodig!"

⊕ Wat is een grote opdracht?

'Grote opdrachten' beschrijven de essentie van wat leerlingen vanuit een leergebied nodig hebben om de wereld te begrijpen (kennis) en om in die wereld adequaat te kunnen handelen ('vaardigheden'). Een grote opdracht moet wetenschappelijk onderbouwd zijn en voor elke leerling van belang, ongeacht niveau, leeftijd, of achtergrond. In de eerste aanzet tot grote opdrachten voor het leergebied Nederlands heeft het ontwikkelteam bijvoorbeeld gekozen voor 'Taalkeuzes zijn afhankelijk van doel, publiek en context' en 'Gezamenlijk bouw je aan een sterke taalbasis'.

Ook de ontwikkelscholen hebben met hun team, maar ook met ouders en leerlingen, over de conceptvisie gepraat en er feedback op gegeven. Tijdens een ontmoeting tussen ontwikkelteamleden en de ontwikkelscholen zijn de leraren hierover met elkaar in gesprek gegaan. Simone: "Ik heb toen kennism gemaakt met een van de ontwikkelscholen. Er ontstond een mooi gesprek over

+ Ouders krijgen kans actief mee te praten

In het traject Curriculum.nu zijn aan elk ontwikkelteam ook ontwikkelscholen gekoppeld. Binnen deze ontwikkelscholen wordt het gesprek gevoerd over de tussenproducten van het ontwikkelteam waaraan ze gekoppeld zijn. Dat doen de scholen met hun collega's van hun eigen team, maar ook met de leerlingen op hun school en de ouders. Zo worden ook leerlingen en ouders betrokken bij de voorbereiding van de nieuwe kerndoelen en eindtermen.

Bij het leergebied Nederlands zijn negen ontwikkelscholen betrokken: vier uit het voortgezet onderwijs, vier uit het basisonderwijs en een uit het speciaal basisonderwijs. Op de vijf basisscholen worden in de verschillende consultatiefases gesprekken met ouders gevoerd. Sommige scholen organiseerden een gesprek met hun mr, andere plaatsten een oproep en vormden zo met enkele ouders een klankbordgroep die het hele traject betrokken is en meerdere keren bij elkaar komt om feedback te geven.

Alle scholen rapporteren dat het ontzettend leuk en inspirerend is om met ouders in gesprek te gaan over de inhoud van het onderwijs. Een unieke kans, noemde een van de scholen het. Veel ouders benoemen in die gesprekken dat ze het in de eerste plaats belangrijk vinden dat kinderen de technische vaardigheden onder de knie krijgen: vlot en vloeiend lezen en verzorgd taalgebruik (correcte spelling) worden veel genoemd. Maar ouders hebben ook oog voor de functionele taalaspecten. Zo zeggen ze "Leerlingen moeten begrijpend lezen en luisteren overal kunnen toepassen" en "Het aanleren van kritische vaardigheden vinden wij belangrijk, vooral in combinatie met de digitale wereld. Kinderen moeten leren nadenken over de vraag welke boodschappen ze 'de wereld' insturen en op welke wijze ze dat moeten doen."

Ouders kunnen overigens - net als ieder ander - ook individueel in de consultatiefases reageren op de tussenproducten van elk van de negen

ontwikkelteams. Informatie is daarover te vinden op de website van Curriculum.nu. En elke school in Nederland is uitgenodigd om zelf eens met ouders in gesprek te gaan over de inhoud van het onderwijs. De tussenproducten van Curriculum.nu vormen daar een mooie aanleiding voor en bij elk product zijn speciale consultatievragen voor ouders opgenomen!

Curriculum.nu is een initiatief van de Onderwijscoöperatie, PO-raad (sectororganisatie primair onderwijs), VO-raad (sectororganisatie voortgezet onderwijs), AVS (Algemene Vereniging Schoolleiders), LAKS (Landelijk Actie Komitee Scholieren) en Ouders & Onderwijs. Deze laatste partij is als organisatie gesprekspartner voor de overheid en de onderwijssector en is de verbinder van ouders rond het onderwijs. Door de betrokkenheid van Ouders & Onderwijs bij het traject Curriculum.nu hebben ouders ook een expliciete rol gekregen in het traject.

"taal als instrument" om de door ons genoemde taalvaardigheid te kunnen bereiken, zeker iets om mee te nemen." Jetty: "Die ontmoeting was voor ons heel inspirerend."

Uitdiepen en aanscherpen van onze visie

Tijdens de tweede ontwikkelsessie in mei hebben de teams de binnengekomen feedback bekeken en hebben ze besproken hoe ze die gaan verwerken in een herziene versie van de visie op het leergebied.

Tijdens deze driedaagse werkten alle ontwikkelteams vanuit dezelfde locatie. Marit van der Meulen: "Er was ruimte voor gerichte uitwisseling tussen de ontwikkelteams en dit was erg waardevol voor de samenhang." Ook vonden ontmoetingen plaats met externe gasten, zoals bijvoorbeeld een delegatie van het vmbo. Lucienne: "Dat was een goed gesprek, waarbij we ook weer nieuwe input kregen. Het was goed om te merken dat onze plannen voor het leergebied aansluiten bij de wensen vanuit het vmbo. Ik denk dan bijvoorbeeld aan doelgerichte communicatie, waarbij leerlingen hun boodschap kunnen afstemmen op hun publiek en op de context."

Marit van der Meulen: "Tijdens de eerste dag hebben we het voornamelijk gehad over de feedback

en hebben we gediscussieerd over een aantal belangrijke punten waarover we een beslissing moesten nemen zodat we de visie aan konden passen." De discussie over de visie en de feedback zijn ook vormend voor de ontwikkelteamleden zélf, zo stelt Jetty: "We hebben gaandeweg steeds meer inzicht gekregen in de onderliggende theorie. Dat helpt in het proces."

Sommige onderwerpen uit de conceptvisie worden op basis van de feedback verder uitgediept. Lucienne: "Door mijn ervaring met meertalige leerlingen weet

ik hoe belangrijk het is waardering te hebben voor alle thuistalen en taalvariëteiten. In de conceptvisie gaven we aan recht te doen aan alle talen en taalvariëteiten, maar uit de feedback bleek dat we daar nog een stap verder in mochten gaan. We hebben de visie op dat punt dus aangescherpt."

De volgende stap: de essenties

Daarnaast heeft het ontwikkelteam tijdens deze sessie gewerkt aan het volgende tussenproduct, de "grote opdrachten" van het leergebied. Dat zijn de belangrijkste inzichten van en over het leergebied die leerlingen tot betekenisvol leren



Er was ruimte voor gerichte uitwisseling tussen de ontwikkelteams



uitdagen. De grote opdrachten zijn daarmee een verdere uitwerking van de visie en vormen een schakel tussen die visie en de uiteindelijke bouwstenen voor het nieuwe curriculum.

Marit van der Meulen blikt hierop terug: *“Wat wij in ons team hebben geprobeerd, is de grote opdrachten zo inspirerend en duidelijk mogelijk te formuleren, zodat het leergebied Nederlands aansluiting vindt bij andere leergebieden, maar er ook mag zijn als een op zichzelf staand leergebied.”* Wel bleek het formuleren van tien volledige grote opdrachten in de tweede driedaagse niet haalbaar. Marit vervolgt: *“We kwamen wel tot de conclusie dat tien grote opdrachten kant-en-klaar afleveren te ambitieus was. Uiteindelijk zijn er tien grote opdrachten aangeleverd, waarvan er vier volledig uitgewerkt zijn. Dit zie ik als kans voor de rest van Nederland om eens flink met ons mee te denken over de grote opdrachten voor ons leergebied.”* Ook dit tussenproduct is daarom na de ontwikkelsessie meteen met het veld gedeeld om feedback te vragen.

+ Denk en praat mee!

Iedereen in Nederland is uitgenodigd zijn mening te geven over de tussenproducten van de ontwikkelteams. Op de website curriculum.nu kun je de teksten vinden en vind je per ontwikkelteam de button ‘geef feedback!’. De producten van het ontwikkelteam Nederlands zijn te vinden <https://curriculum.nu/ontwikkelteam/nederlands/>

Dromen over een nieuw curriculum

Op dit moment staat de derde ontwikkelsessie voor de deur. In deze sessie zullen de ontwikkelteams de grote opdrachten verder uitwerken en, zodra die in concept klaar zijn, een aanzet doen voor het formuleren van zogenoemde bouwstenen. Dat zijn beschrijvingen van kennis en vaardigheden in een doorlopende leerlijn van onderbouw po tot en met bovenbouw vo. De bouwstenen zijn daarmee ook het meest concrete en praktijk nabije tussenproduct dat het ontwikkelteam oplevert: ze beschrijven de inhoud die in de klas centraal zullen gaan staan. In de volgende ontwikkelsessies zullen deze bouwstenen verder worden uitgewerkt.

De komende tijd schaaft het ontwikkelteam verder om vanuit de grote opdrachten te komen tot bouwstenen voor een nieuw curriculum Nederlands, als basis voor nieuwe kerndoelen en eindtermen. Lucienne: *“Gelukkig krijgen we de mogelijkheid nog een paar maanden extra te werken aan het curriculum, want we willen het zorgvuldig doen en de feedback die we uit het veld krijgen goed verwerken. We willen het contact met mensen uit het veld, met wetenschappers en experts daarbij optimaal benutten.”* En waar hopen ze op na april 2019? Simone: *“Ik ga ervan uit dat er in april een stevig fundament staat dat verder uit te bouwen is, waarbij we laten zien dat we betekenisvol onderwijs willen geven, op de toekomst gericht, voor alle leerlingen en dat het lukt om meer samenhang te creëren om zo de overladenheid terug te dringen!”* 